

CANCELL:
MARTIS B:
. 1.7 17:.

oo Da

בגוד
DISSERTATIO PHILOLOGICA
DE

ושיקת יד לפה
h. e.

OSCULO MANUS ORI
DATO,

Occasione Jobi XXXI, 27.

QVAM

IN ALMA PHILYREA
SENSU INCLYTI SAPIENTUM
ORDINIS

PUBLICÆ ERUDITORUM DISQVIVISIONI SUBJICIENT
PRÆSES

M. GERHARDUS HERMANNUS
MENCKE,

OLDENBURGENSIS,

ET

RESPONDENS

JOHANNES HENRICUS Herbst/

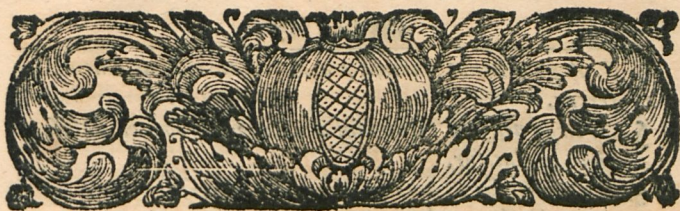
Ottervvilchenf. Mifn.

ad d. XIX. Sept. A. R. S. MDCCXI.

LIPSIÆ,
LITERIS BRANDENBURGERIANIS.

VIRO
ILLUSTRI, ATQUE EXCELLEN-
TISSIMO,
DOMINO
IOH. BURCHARDO
FREYSTEINIO,
REG. MAJ. POLON. ET ELECT.
SAX. CONSILIARIO AULICO
SPLENDIDISSIMO,
PATRONO, ATQUE MACENATI SUO
SANCTE ÆTATEM DEVENERANDO,
LEVIDENSÉS HASCE PAGELLAS
DEMISSE
OFFERT
M. GERHARDUS HERMANNUS MENCKE.

בְּרַח

DE כְּשִׁיקַת יַד לְפִי

h. e.

OSCULO MANUS ORI DATO

DISSERTATIO PHILOLOGICA.

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

- §. I. *Varia osculorum genera enumerantur.*
§. II. *Osculum idololatricum occasione Jobi XXXI, 27. recensetur.*
§. III. *Varia hujus oraculi versiones in medium proferuntur.*
§. IV. *De emphasi verbi כְּשִׁיקַת disquiritur.*
§. V. *Sensus particula ל in voce לְפִי evolvitur.*
§. VI. *Sententia illorum, qui tropice hanc phrasin explicant, refutatur.*
§. VII. *Aliena aliorum interpretationes rejiciuntur.*
§. VIII. *B. Seb. Schmidii expositio refellitur.*
§. IX. *Nostri sententia adducitur, & ex antiquitate demonstratur.*

A 2

§. X.

- §. X. Argumentum primum a *טווא פֿעֿיצ* textus desumptum affertur.
 §. XI. Argumentum secundum a nativa verborum significatione producitur.
 §. XII. Consensus Symmachi in medium profertur.
 §. XIII. Objectiones dissentientium diluuntur.
 §. XIV. Locus Ps. II, 12. explicatur.
 §. XV. Grigo verbi Latini, *adorare*, investigatur.

§. I.

Varia osculorum genera enumerantur.

Uti abstrusos antiquitatum Hebraicarum recessus pervestigare, in earumque contemplatione animum exercere aggredditur, inter alia ardua non minus, quam jucunda veterum monumenta, summum in annotandis variis osculorum generibus studium in admirandis ponet. Nunc enim נשיקה של גרולה
 osculi magnificentiæ, occasione 1. Sam. X, 1. nunc נשיקה פריקים
 Exod. IV, 27. nunc פרישות נשיקה של osculi compitorum, sive occurfus, occasione
 nis, vel discessus, occasione Ruth. I, 14. nunc נשיקה של
 קריבות osculi propinquorum, occasione Gen. XXIX, 11.
 mentionem injiciunt. Equidem DRUSIUS osculum precationum addit, quam vero sententiam, Hebræorum testimonio destitutam, & sinistra tantum verborum interpretationi innixam, cum BUXTORFIO, in *Lexico Talmudico*, p. 145. merito repudiamus. Cum itaque osculum superioribus seculis, tum apud nationes alias, tum apud Hebræos admodum fuerit in usu, asperrima Nomadum rusticitas culpata fuit, qui ne quidem filios suos osculabantur, & quorum Reges nulli mortalium oscula ferebant, ut docet DANIEL FESSELI

US

US in adversariis sacris, l. 3. c. 7. p. 268. Nec desunt, qui ductu Sacrarum Literarum alia, præter jam commemorata, osculorum genera consignarunt. Proferunt enim in medium osculum mysticum, Cant. 1. 2. osculum reconciliationis, Gen. XXXIII. 4. 2 Sam. XIV. 33. osculum impudentiæ, & libidinis, Prov. VII. 13. osculum adulatorium, 2 Sam. XV. 5. osculum simulatorium, 2. Sam. XX. 9. osculum proditorium, Matth. XXVI. 48. 49.; ut de modo oscula figendi diverso, [de quo conf. FESSELLIUS l.c.] nihil in præsentî addam. Ex quibus, amplissimam differendi legetem nobilissimum hocce argumentum nobis suppeditare, elucescit, quod tantum abest, ut brevi aliqua absolvi queat dissertatione, ut integrum potius tractatum requirere videatur.

§. II.

Misist igitur omnibus his osculorum generibus, de *osculo idololatrico* in præsentî copiosius dispiciemus, quo olim adorantes protensa manu idola tangere, atque deinde manum ad osculum reducere solebant. Ansam in hanc inquirendi materiam suppeditavit nobis veræ pietatis cultor, **JOBUS**, qui c. XXXI. vitæ integritatem, atque innocentiam adversus acerbissimos hostes vindicaturus, v. 27. vel minimam quoque idololatriæ speciem a se amovere studet, hinc inter alia, quibus vitæ puritatem defendit, argumenta, & hoc refert: **וְאֵן יָדַי לְפָנָי** si osculata est manus mea ad os meum. Et hæc ipsa verba sunt, ad quorum penitioem considerationem nos sine omni ulteriori verborum apparatu B. C. D. accingimus.

§. III.

Difficiliorem hujus oraculi sensum varia Interpretum *Varie versiones* translatio reddidit. Proxime tamen ad sensum linguæ authenticæ accedunt *Targum Jonathanis*: **וְאֵן יָדַי לְפָנָי** *versio servatur.*
Syriaca: **וְאֵן יָדַי לְפָנָי** *et versio Arabica:*
وَقَدِمْتُ يَدَيَّ *LXX. Interpretes hac versione genuinum se*
affecutos fuisse sensum crediderunt: Εἰ δὲ χεῖρά μου ἐπιθῆκῃ ἐπὶ σό-
ματί μου φιλῆσα, SYMMACHVS autem vertit: Καὶ προσέκωμῆσεν

ἢ Χεῖρ μὲν πρὸς τὸ στόμα μὲν. *Gallica versio* apud MARTIN in
Bibliis Gall. ad h. l. hæc est: *Si ma main a baïssé ma bouche.* Anglus
 interpret translationem suam: *Or my mouth hath kissed my hand;* in
 margine juxta textum authenticum hac ratione correxit: *My
 hand hath kissed my mouth.* Discrepant quoque versiones Lati-
 næ: *Vulgata*, quam etiam sequitur MARTINIUS in *Lexico
 Philologico*, T. 2. p. 142. transtulit: *Et osculatus sum manum meam
 ore meo.* Sed alia ratione vertenda hæc verba existimavit KIP-
 PINGIUS in *antiquitatibus Romanis*, l. 1. c. 9. §. 5. *Et osculatus sum manu
 mea os meum.* COCCEJUS in *Lexico*, p. 272. reddidit: *Et osculum
 tulit ori meo manus mea.* Prorsus diversam ab his translationibus
 interpretandi rationem secuti sunt JUNIUS atque TRE-
 MELLIUS, qui nescio quam ellipsin in commate nostro fin-
 gentes, verba Hebraica hac interpretatione illustrare conati
 sunt: *Et osculatum est os meum, & manus mea.* Nec meliorem
 meretur censuram versio, quam in margine adjecerunt: *Oscu-
 lata est manus mea cum ore meo.* In hoc sententiarum divertio, quæ-
 nam reliquis anteferenda sit expositio, difficile videri poterat
 judicatu: Nobis tamen, fontes accuratius inspicientibus, ea
 maxime, quam sub finem §. II. dedimus, expositio arridet:
Si osculata est manus mea ad os meum.

§. IV.

*De empha-
 si verbi
 קָשַׁב dis-
 quiritur.*

Priusquam autem ad ipsam rei arcem perveniamus, de
 verbo קָשַׁב, quod omnem ferme in hoc argumento paginam
 facit, quædam prælibanda sunt. Quod generaliore hujus
 verbi significatum concernit, non abudimus à FORSTERI in
dictionary Hebræo, p. 528. 529. sententia, qua aliqualem hujus ver-
 bi cum cognatis convenientiam indigitare allaborat. Neco-
 minò infeliciter iste labor ei successit, nullam enim, nisi quæ cir-
 ca specialiore significandi modum occupetur, in verbis קָשַׁב,
 קָשַׁב, קָשַׁב, & קָשַׁב deprehendere licet differentiam. Si itaq;
 nostrum qualecunque super hac referendum fuerit judicium, mi-
 nime eum aberrare a vero diceremus, qui קָשַׁב generatim de
 occurssione, vel amoris causa, more osculantium, qui oscula-
 tur in mutuo invicem ore occurruat, vel ex ira, more militum,

qui

qui, dum arma tractant, mutuo sibi occurrere consueverunt, interpretari velit, quin potius suffragio nostro veram, atque genuinam ejus expositionem esse, pronunciaremus. Ad adorationem etiam hoc verbum non solum a *LXX. interpretibus*, verum etiam ab *HIERONYMO* referri, testatur *PINEDA in b. l.* Ex his in medium prolatis, constat, duplici hoc verbum gaudere significatu; primo enim osculandi notionem involvit; deinceps ad instrumenta quoque armorum referri solet. Prior hujus verbi acceptio in *Sacro Codice* frequentissima est, quæ & nostro in oraculo obtinet; posterior rariuscule occurrit, sigillatim in participio *Benoni*, *1 Paral. XII. 2. Pf. LXXXVIII. 9.* unde & suam traxit originem vox *כַּשְׂמִית* armatura, quæ *Reg. X. 25.* legitur. Ne vero ulla hac ratione in *Sacris Literis* metuenda sit vel confusio, vel sensus literalis ambiguitas, distinctissime a *Spiritu Sapientiæ* hæc collocata esse videmus. Nullibi enim in *Divinis Pandectis* verbum *כַּשְׂמִית* bellicorum instrumentorum significatum induet, nisi cum ejusmodi conjugatur nominibus, quæ sensum istum imperare quodammodo videntur. Fidem dictis facient loca supra allegata, ubi cum *כַּשְׂמִית* verbum istud combinatur, ut adeo summam *Spiritus Sancti* in oraculis suis *אֱלֹהֵי בַּשֵּׁטַח* perspicere, & manibus palpate liceat. Hinc facile nos suas in partes trahit *PISCATOR*, apud *POLUM in Synopsi Criticorum, vol. 2. p. 319.* qui *כַּשְׂמִית* in genere significare applicari existimat, unde arma vocentur *כַּשְׂמִית* applicatio, eo quod applicantur corpori, sive ejus, qui illis induitur, sive ejus, qui illis feritur. Quamvis autem hæc sententia non omni specie definitur, nemini tamen eandem obtrudemus, quin potius liberum cuilibet de hoc argumento sentiendi arbitrium relinquemus.

§. V.

De voce *כַּשְׂמִית* nulla suborta est difficultas. Quod *Particula* vero vocem *כַּשְׂמִית* attinet, varie particula *ל* ab interpretibus *ל* explicata accipi solet, *LXX. interpretes* per *ἐὰν* designarunt; *Symmachus* tur. autem per *ἄν* expressit. Et sanè innumeras ferme hæc particula sustinere solet significationes: A *Grammaticis* enim atque vocum diribitoribus, per *ad, in, pro, contra, à, ex, de, post*, ut alias vertendi rationes silentio jam præteream, exprimitur. Quando

doquidem vero multiplex vocum significatio infelix plerarum-
 que confusio, atque hæresium parens est, eorum mihi
 maxime probanda industria videtur, qui in id operam studium-
 que suum collocant, ut una, simplici que significatione vocis
 emphasin designent, ad eamque reliquas denominandirationes
 reducant. Idem circa particulam ׀, quam 2 præpositione ׀
 oriundam esse, nonnulli, nec sine ratione, existimant, summam
 exigere necessitatem, res ipsa loquitur. Hinc eleganter omni-
 no *Magnificus* DN. D. VALENTINUS ERNESTUS
 LOESCHERUS, in *causis lingue Ebrææ* p. 424. simplici hanc parti-
 culam significatione contentam esse, ostendit. Indicat enim
 relationem unius ad aliud in agendo, respectum rei ad alteram,
 quæ versus eam agit, directionem rei versus aliam. Patet
 igitur, & h. l. diversas primo intuitu interpretationes gene-
 raliore hac expositione facile conciliari posse. Nec temere
 contemnenda, vel rejicienda est specialior PISCATORIS l. c.
 circa hanc particulam observatio, ׀ in sermone de osculatione
 regulariter præponi rei, quam quis osculatur, ut; 2 *Sam. XV. 5.*
 1 *Reg. XIX. 13. Prov. VII. 13.*

§. VI.

Sed relicta ulteriori, cui hucdum satis immorati fuimus,
 verborum evolutione, ad ipsam phrasos propositæ expositio-
 nem propius nos accingemus, ubi post aliorum recensitas, bre-
 viterque, ac modeste confutatas opiniones, nostram qualem-
 cunque sententiam subjiciemus, eandemque idoneis, quantum
 pro ingenii modulo fieri poterit, argumentis, corroborare
 studebimus. Primum itaque locum illorum sententia occupet,
 qui tropice hanc phrasin explicandam esse, sibi persuadent, ut
 manus pro ejus effectu, h. e. operibus, vel operationibus ex-
 ternis, metonymice; osculari vero metaphorice, pro admirari,
 magnificare, sumatur; quasi dictum hoc sit *de sanctulis hypocri-
 tis, qui sua ipsorum opera unice admirantur, exosculantur, iisque omnem
 cum felicitatis terrena, tum etiam beatitudinis eterne causam assignant,
 quo pacto Jobus verum Deum abnegari, & manifestam committi idolo-
 latriam refertur; prouti hanc sententiam enarrat GLASSIUS*

*Sententia
 illorum qui
 tropice ex-
 plicant, re-
 censetur.*

in *Philologia Sacra*, p. 1245. Favere huic sententiæ videtur ipse Megalander noster, B. LUTHERUS, quod glossa ejus marginalis in h. l. daß meine Hand meinen Mund küsse / oder meine eigene Werke preisset / welches Gott allein zugehört / testari potest. Non longe ab hac interpretatione recedere videtur LUCAS OSIANDER, hac paraphrasi oraculum nostrum illustrans: *Num eo dementia perveni, ut in occultis cordis mei recessibus meam felicitatem acceptam ferrem sanctitati & industria mea, quod hypocrite facere solent, id enim est, manum suam osculari.* Sic & PELLICANUS h. l. ita interpretatur: *Osculari manum, est opus proprium commendare, celebrare & de eo gloriari, qua est natura hypocritarum, a Deo datum bonum sibi adscribere, quod est, nomen, & gloriam Dei blasphemare.* Eidem subscribunt sententiæ FLACIUS in *clavi Scripturae* p. 306. CORDERUS in *Joho elucio dato*, p. 578. 579. LUDOVICUS DE AYLLON & QUADROS in *elucubrationibus Biblicis*, ad h. l. p. 351. Verum dissentire hic nobis, ob fonticas causas, liceat, & refutatur. Primo enim a sensu literali sine urgente necessitate non est recedendum, quæ, cum circa hunc locum nondum fuerit demonstrata, in clarissima litera nostrum summo jure quærimus præsidium. Deinceps nimis dura atque incommoda hæc mihi explicatio videtur, quoniam duplex in unica phrasi tropus, metaphora scilicet, atque metonymia asseritur, quod in Sacris Literis inconfuetum esse, in aprico est.

§. VII.

Non reticenda hic est singularis hujus loci explicatio, Sententiæ quam TOSSANUS nobis suppeditat in *annot. Bibl. Germ. adh. l. Tossani*, cui verba Germanica: *Daß meine Hand meinen Mund küsse* / ita illustrare visum fuit: *Daß ich ihn nicht hätte mit Kleidung und Decke versehen* / quam tamen in novissima editione, aliis insuper annotationibus aucta, & Francofurti ad Moenum, annò 1693. edita, mutata reperit. Et sane, ne minima quidem probabilitatis specie hæc ipsa sententia se commendat, & præterea lienat. totitate cohærentiæ repugnat, ut adeo omni ulteriori refutatione superfedere hac vice queamus. Nimis quoque a explicatis scopo textus aberraverit, si quis cum CRAMERO in *annot. nimis con-*

Calvini
sententia
refutatur

Bibl. verba nostra ita explicare voluerit: daß sich Job seiner
Geinde Unfall nicht erfreuet. Nec CALVINI nobis comprobatur
sententia, qui verum, atque genuinum hujus loci sensum se as-
secutum credidit, dum in ea est; sententia, Jobum h. l.
innuere voluisse, se nulla superbia, & arrogantia laborasse, ut solem
& lunam aspiciens, penes se cogitarit: Qualis & quantus sum? quis me
major? quis me sublimior? quibus ineptis cogitationibus superborum men-
tes adimpleta esse solent, ut adeo omnem arrogantiae suspicionem amovere
a se Jobus voluerit. Sed quam procul hic recedat a litera CAL-
VINUS, vanisque, & longè petitis se torqueat expositionibus,
scopo Sacri Scriptoris e diametro repugnantibus, vel luscus vi-
deat. Idem igitur, quod circa antecedentem explicationem,
& hic nos movet dubium, & dissensum imperat: Literalem sci-
licet sensum, nisi summa, & inevitabilis aliud tuadeat neces-
sitas, nunquam esse deferendum. Quamnam autem quæso subes-
set h. l. necessitas, ut a simplici, ac literali sensu, ad nescio quem
tropicum, & figuratum, confugiendum esse existimemus? Sane
contorta illa, nimisque longe petita expositio, genuinum il-
lum, atque à Spiritu Sancto intentum hujus loci sensum non
esse, satis, superque indicat. Hinc non est, cur istis assensum
præbeamus Autoribus, quibus allegorica interpretandi ratio
perplacet, planum enim atque literalem investigare sensum
convenientius esse ducimus.

§. VIII.

B. Seb.
Schmidii
sententia.

Parum abfuit, quin nostram faceremus B. SEBASTI-
ANI SCHMIDII in commentario, ad h. l. p. 1197. sententiam, quam
etiam amplectitur D. JOHANNES OLEARIIUS in annot. Germ.
ad h. l. nec non DN. M. STARCKIUS in Ebraïsmis Etymologicis,
p. 172. 173. quam satis videri speciosam, lubens agnosco. Hanc
enim Jobi sententiam esse tradit: Nunquam se, sive corde, sive manus
sua: tantum indulisse ori suo, ut assentiretur soli splendenti, & luna lucenti, h. e.
iis, qui in splendore crescebant, & versabantur, & favorem eorum capta-
ret blandis verbis cum iniquitate. Confirmat hanc expositionem
tum ex phrasi, quod non dicatur os osculari inanium, sed ma-
nus

& argu-
menta.

nus osculari os; tum ex phraeos applicatione, quod assentatores cor, & manum ori suo submittant, ut cor, & manus indulgeant ori, consentiantque in vicium assentationis, assentationesque ipsas quascunque. Sed enim vero, quod pace manuum ejus dixerim, ut ut speciosa, minus tamen solida hæc explicatio mihi videtur. Ut reliqua, quæ huic assertioni contrariari videntur, argumenta silentio præteream, vel ipsa textus *οὐδὲ φεία*, & immediate in oraculo nostro subsequencia verba argumentum aliquod in contrarium mihi suppeditant: Cum enim Jobus inquit, se, dum hoc ipsum scelus perpetrasset, ut manus os suum osculata fuisset, hoc ipso abnegasse Deum in supernis; atrocius certe crimen illud infert, quam ut assentationi nudæ phrasis hæc ἐν Πάλιν ὠρῆρα applicari possit. Neque vero phrasis hæc, licet singularis, huic explicationi favet, quin potius pro nostra, quam mox subungemus, sententia eandem militare apparebit. Phraeos autem hujus applicatio allegoricas magis allusiones, quam genuinum sensum literalem nostro judicio insinuat.

§. IX.

Hinc magis nobis illorum arridet sententia, qui ad idolatriam hæc verba referenda esse, consultius ducunt, ut Jobus, se nullum unquam divinum honorem astris, vel clam cogitationis, vel palam adoratione, exhibuisse testetur. Oscula enim, etiam religiosa, idolis olim data esse, verbis omni exceptione majoribus, multoque clarissimis Sacræ literæ afferunt, quod ex evolutione locorum 1 Reg. XIX. 18. Hof. XIII. 2. dispalescit. Osculabantur autem in adoratione manum inprimis illius, quem adorabant, significantes, se ab ejus manibus expectare bonum: Cum vero manum alterius osculari non liceret, suam pro aliena eodem significato osculabantur. Atque hoc osculo, veluti luculento aliquo signo, indicabant, notante ESTIO, se cupere, si possent, luminaria illa osculari. Sed, cum sidera illa contingere, vel e propinquo osculando

refelluntur.

Nostra sententia de idolatria adducitur.

ex antiquitate declaratur.

adorare, impossibile fuerit, manus è longinquo versus illa protenderunt, & mox, quasi luce illorum perfusas, osculati sunt, ita ut palma quæ ad Deum conversa fuerat, reverteretur ad os, Dissentit tamen hic OUZELIUS in notis ad Minutii Felicis Octavianum, p. 13. qui idololatrias manum prius osculari solitos fuisse, ac tum demum versus illum, quem adorabant, porrexisse, contra LIPSIUM l. 2. electorum. c. 6. p. 466, cum SALMASIO in notis ad Flavii Vopiscii Probum, p. 441. asserit. Ille nimirum consuetus fuit apud idololatrias adorationis ritus, ut, cum fanum aliquod præterirent, manum ori, capite inclinato, admoverent, atque ad osculum referrent, & pavido murmure pacem, & veniam horum luminarium deprecarentur. Sic in Syria morem esse, orientem salutandi solem, docet TACITUS l. 19. annal. p. 319. Pari ratione TURNEBUS adversar. l. 18. c. 8. §. l. 25. c. 1. veteres solitos scribit, in portis urbium aliqua Deorum simulacra statuere, quæ, qui urbes inibant, aut inde exibant, ritu quodam religionis, facta dextra manu salutare, moxque manum ad osculum referre consueverant. Non incongruum erit, elegantia LUCRETII verba huc adducere:

- - - Tum portas propter, aliena

Signa manus dexteras ostendunt attenuari

Sæpe salutantum tactu, præterque meantum.

Respicit huc MINUTIUS FELIX, in Octavio, p. 12. Cecilius, inquit, simulacro Serapidis denotato, in vulgus superstiosum solet, manum ori admovens, osculum labiis pressit. Et APULEJUS apol. 1. Si fanum aliquod prætereas, nefus habet, adorandi gratia manum labris admovere. Consentit PLINIUS l. 28. c. 2. In adorando, dicens, dextram ad osculum referimus. Nec abludivit LUCIANUS in Demosthenis encomio: Καὶ τὴν χεῖρα τῷ στόματι προσάγαγοντες, ἔδεν ἀλλ' ἢ προσκυνεῖν ὑπελάμβανον. h. e. manum ori admoventes, non nisi adorare eos existimabant. Et in libro περὶ θυσιαῶν. Ὅδε πένης ἠλάσατο τὴν θεῶν, Φιλήστας μόνον τὴν αὐτῆς δεξιάν. h. e. Pauper vero placavit Deum, osculans tantum dextram ejus. Nec non in libro περὶ ἀρχαῖς. Καὶ Ἰνδοὶ καὶ ἄλλοι ἔθνη ἀνατάνας προσ-

εὐχονται τὸν ἥλιον, ἔχ' ὡς περ ἡμεῖς τὴν χεῖρα κίσαταις, ἰδέμε-
 θα ἐντελῆ ἡμῶν εἶναι τυτὴν εὐχὴν. h. c. Et *Iudi*, postquam manes surgentes
 adorant solem, non sicut nos manum osculantes existimamus, perfectam
 esse nostrum votum. Addunt equidem nonnulli, qui hunc ritum
 paulo sollicitius evolverunt, totius corporis conversionem, quæ
 apud Romanos dextrorsum, apud Gallos autem sinistrorsum
 fuerit usitata, & fessionem primoris digiti in pollice, quam ve-
 ro sententiam nostro comprobare calculo non possumus, quin
 potius, cum simplicissimum quodque antiquissimum sit primi-
 tus fuisse contentos, simpliciter dextram ori admovere, sine i-
 sta vel corporis conversione, vel primoris digiti in pollice fessi-
 one, longe verosimilius esse, cum GERHARDO JOHAN-
 NE VOSSIO, in libro, de origine, ac progressu idolatriæ, l. 2. p.
 319. existimamus. Eandem nobiscum circa hoc argumentum fo-
 vent sententiam HIERONYMUS p. 111. Tract. 8. epist. 33. & *Autor es*
l. 6. in Hoseam c. 13. nec non apol. 1. adversus Ruffinum, & qui Hieronymi consentien-
 tate, teste Editore, *Sichardo in præfatione, & CAVE Scriptorum tes citan-*
Ecclesiasticorum p. 280. vixit, PHILIPPUS presbyter, in Jobum p. 29. Vltur,
 NARIENSIS in h. l. GLASSIUS in *Philologia Sacra*, p. 1245.
 qui & MOLLERUM in *Plalm. II.* consentientem citat, CA-
 LOVIUS in *Bibliis Germ. ad h. l. LIRA in annotationibus ad h.*
LPINEDA in h. l. GORDONUS in comment. ad h. l. p. 578.
 FESSELIUS in *adversariis sacris*, l. 3. c. 7. p. 270. MENOCHI-
 US in *comment. ad h. l. p. 232. & in libro, de Republica Hebræorum*, p. 391.
 392. KIPPINGIUS in *antiquit. Rom. l. 1 c. 9. §. 5.* DAVID
 MARTIN in *Bibliis Gall. ad h. l. DN. MELSWICH in dissert.*
de Melchisedeco, ab Hulsio in gentili mythologia frustra quaesito, §. 8. EL-
 MENHORSTIUS in *notis ad Minutii Felicis Octaviam*, p. 12.
 AUGUSTINUS STEUCHUS EUGUBINUS in *Jo-*
bum p. 155. DIONYSIUS VOSSIUS in *notis, ad Maimonidis*
tractatum, de idolatriæ, c. 3. §. 9 p. 46. JURIEU, dans *histoire Cri-*
tique des dogmes & des cultes, p. 546. SCHINDLERUS, in *Lexico*
Pentaglotto, rad. פש p. 1178. COCCEJUS in *Lexico* p. 372. DY-
 KE in *Geheimniß des Selbst Betrugs* / p. 242. an HAMEL

in annot. Bibl. ad h. l. GEIERS in comment. in Psal. II. p. 29. 30. CASTALIO, DRUSIUS, & GROTIUS in h. l. OUZELIUS in notis ad Minutii Felicis Octavianum, p. 14. His ex Hebræorum Magistris se jungit R. ABEN ESRA in h. l. verba illa: מִן מְמִינֵי יְרֵי לִפְיָ רֹבֵי הַקְדָּמוֹת טָרַם בְּאוֹ הַנְּכִיָּאִים הָיוּ עוֹבְרִים שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת עַל כֵּן אָמַר גַּם הוּא עוֹן פְּלִירֵי כִי כֹחֲשֵׁתִי לְאֶרֶץ מִמְעַל וְהַעֲנִין שְׁהוּא לְמַעַל:

b. e. Species e speciebus cultus alieni, nam multi antecessorum, antequam venerunt Propheta, servierunt duobus luminaribus, ideo dicitur: Etiam hæc iniquitas est iudicis, nam abnegassent Deum e supernis, & sensus hujus vocis e supernis est de luminaribus. Umbra hujus ritus adhuc hodie demonstratur. eadem die dominorum suorum dicuntur osculari manus; ut & apud Arabes in Palæstina, qui viatores, a se pecunia multatos, adiungunt, ut osculentur multantium manus, sinistramque pectoris latus. Ita, qui Principem salutabant, dextram, qua attigerant ejusdem purpuram, saviabantur, teste PANCIR OLLO l. 1. rerum memor. p. 212. vid. GEIERS in comment. ad Psal. II. p. 30. Histriones quoque pantomimos, dextra labris admota, populum adorare solitos, ut & aurigas, loco dextræ, flagellum dextra comprehensum, osculatos, atque hoc modo prætereuntes veneratos fuisse, docet OUZELIUS in notis, ad Minutii Felicis Octavianum, p. 14.

§. X.

Probatur sententia nostra (1) a συναφία textus. Ne vero nuda interpretum auctoritate, quam admodum imbecille suppeditare argumentum, non diffiteor, nostram fulcire sententiam videamur, argumenta nonnulla in medium proferemus, iisdemque assertioni nostræ robur aliquod addemus. Et primum quidem ex ipsa textus συναφία firmisimum, atque invictum mihi enascitur argumentum. Neque vero quenquam hic contrariæ subscripturæ sententiæ credide-

diderim, eam namque, quæ antecedentibus, & consequentibus accuratius responderet, sententiam, præ ceteris eligendam esse, omnes Exegetæ suadent. Quodsi itaque & nostro in oraculo penitiori eadem consideratione perlustrabimus, pro nostra illa militare sententia, in aprico erit. Quod immediate antecedentem versiculum concernit, negat ibidem Jobus, se aspexisse lucem, cum splenderet. Respicit his verbis procul dubio ad Deut. IV. 19. quo in loco severissimum Divini Numinis mandatum occurrit, ne Israëlita oculos suos versus cælum tolerant, solem, aut lunam, aut stellas aspiciant, atque colant. A summo hoc idololatriæ gradu, dum immunem se reddere Jobus allaborat, conjungit versum 26. cum 27. & vel minimam quoque idololatriæ speciem a se amovet, quod ex præfixa particula ꝑ per pronam consequentiam elicitur, licet enim ꝑ istud conversivum esse, nemo non fateatur, hoc ipso tamen copulandi usum non amittit. Nec consequentia in subsequente comate verba nostram deserunt sententiam, quin potius fortiter eandem confirmant. Testatur enim Jobus, se, si atroci hocce peccato suam contaminasset animam, hoc ipso Deum abnegasse supremum, quæ omnia clarissima, & vel manibus palpanda manifestæ idololatriæ documenta esse, a nemine, vel leviter verba ista considerante, negari posse crediderim. Dum igitur tantum in antecedentibus, & consequentibus deprehenditur præsidium, ipsa sane necessitate adigimur, ut & illa, quæ nostro in oraculo continentur, verba, de cultu, & osculo idololatriæ, juxta ritum, antea a nobis descriptum, interpretemur.

§. XI.

Ad alterum cum jam deveniendum est argumentum, (2) a nativam verborum significationem non immerito provocamus. Ad hanc enim utroque respiciendum est oculo, si quis felices, atque exoptatos in exegefi sacra facere progressus intendat; hanc etiam omnibus tropicis, & allegoricis verborum allusionibus antefren-

rendam iudico. Quod igitur osculum concernit, signum illud antiquitus fuisse amoris, obsequii, & adorationis, ex Gen. XLI. 40. 1 Reg. XIX. 18. Psalm. II. 11. abunde constare arbitror. Ex quo iudicio nostro relinquitur, grave subesse fundamentum, ut & h. l. suetam illam denominandi rationem amplectamur, & per adorationem osculum illud interpretemur. Nec ullam perspicere possum causam, cur voces illas *mannis*, atque *oris tropice*, & figurate accipiendas esse, mihi persuadeam. Omnia enim prone, concinne atque accurate fluunt, nec ulla reperiri poterit difficultas, quæ ab amplectendo naturali, & literali vocum significato nos absterere possit, hinc nativam verborum significationem sequi, satius esse existimamus.

§. XII.

*Consensus
Symmachi
addu-
citur.*

Perspexit nostræ sententiæ veritatem, atque argumenti robur cognovit SYMMACHUS, qui, sensum hujus oraculi secutus, Hebræum verbum *פֶּשַׁע* per Græcum *πῆσος κωνέω* apte & idonee transtulit. Quamvis enim exiguam Græcæ versioni tribuendam esse auctoritatem, facile agnoscam, non tamen omnino nulla est, quin potius in nonnullis locis elegantem Hebræi textus *ἐπιζητησιον* nobis subministrat. Neq; vero in sola SYMMACHI auctoritate nostram inniti interpretationem quis credat, sed potius hoc argumentum cum duobus præcedentibus conjunctum stringere mihi videtur. Quandoquidem enim antecedentia, & consequentia hoc in oraculo verba nostram corroborant sententiam, & præterea literalis verborum significatus sensum a nobis erutum quodammodo imperat; imo SYMMACHUS in versione sua Græca, ritum ex Hebræis supra a nobis demonstratum, eleganter confirmat; non de nihilo esse existimaverim, si quis h. l. ad SYMMACHI auctoritatem provocare velit. Ex dictis enim constat, non contrariari versionem illam nostro in oraculo Scripturæ, verum dextre eandem explicare, & obscure alioquin proposita clarius proponere.

§. XIII.

Non tamen omni videntur destitui ratione, qui ad idolatricum solis ac lunæ cultum hoc comma non referunt, sed eam potius tueri allaborant sententiam, non cogitasse Jobum, se, quicquid haberet divitiarum, a sua habuisse solertia, & manu, ut divitias, atque potentiam suam, non summæ Divini Numinis benignitati; sed dextræ suæ, quæ res magnas esset constanter aggressa, & easdem obtinisset feliciter, tribuendam existimaverit. Obvertunt enim, ut colorem huic sententiæ concilient,

(1) nullum hic esse sermonem de cultu idololatrico, & adoratione solis, quia, cum suas narraret Jobus virtutes eximias, non videbatur idololatriæ odium positurus: Quid enim tantum est, impietatem illam exhorruisse, quam etiam illi, qui profligatissimis essent moribus, & omnium vitiorum turpitudine contaminati, averfarentur? Sed enim vero merito in hoc argumento desideratur connexio. Nonne enim idololatriæ odium vel primum inter virtutes locum jure quodam obtineat? Quid igitur obstat, quo minus Jobus, virtutum suarum catalogum nectens, ab omni idololatriæ suspicione, quam tum temporis admodum regnasse, in confesso est, liberum se pronunciare queat? Nec quicquam sententiæ nostræ officit, quod etiam illi, qui profligatissimis essent moribus, idololatriam averfari soleant. Ut enim silentio præteream, per multos improborum hominum idololatriæ crimen haud raro incurrere; id saltem monuisse sufficiat, quod illi etiam, qui improbitate plurimos antecellunt, nonnunquam virtutum quarundam, e. g. mansuetudinis, lenitatis, castitatis, &c. speciem præ se ferant. Quem admodum igitur summæ laudis est, omnes sectari virtutes, licet quandoque impii unam, vel alteram affectent; ita pariter in Jobo reprehendi nequit, quod idololatriæ vitium a se amoveat, licet impii eidem virtuti studeant, nam & in hoste, atque improbo laudanda virtus est. Opponunt (2) contra sententiam nostram, nullam subesse causam, cur Jobus hanc idololatriæ suspicionem tanto studio a se depelleret, cum illa non fuerit

Objection 1.

refutatur.

Objection 2.

C

ab

ab amicis objecta, & reliqua. quæ de se prædicavit, aperte
refellitur. Maxima sane hoc argumentum inveniatur speciem, sed videbi-
 mus, quid habeat in recessu, facile enim hoc ipsum corruet
 fundamentum, dummodo singula recte observentur. In eo
 namque jam erat Jobus, ut ad Bildadi Suicensis objectiones re-
 sponderet, qui generatim omnes homines coram Deo pecca-
 tores esse asseruerat: Cum igitur se integrum vitæ, tecleris-
 que purum demonstrare vellet, necessario idololatriam, ut-
 pote tum temporis admodum usitatam, a se amovere debuit.
 Hinc a seopo alienum est, quod obvertitur, Jobum ad ea tan-
 tummodo respondere capita, quæ singulariter ipsi fuerant
 objecta. Istam enim instantiam vel prima hujus capituli in-
 spectio refellet, ubi in commate primo ab adulterii crimine se
 liberare allaborat, neque vero unquam adulterium ab amicis
 ejus ipsi objectum fuisse memini. Ex quo relinquitur, a-
 renoso hanc objectionem inniti fundamento, nostramque sen-
 tentiam firmo adhuc consistere talo. (3) Obverti nobis so-
 let, osculum nimis esse familiare, ut ad adorandi ritum, qui
reversitur. reverentiam involvit, applicari non possit. Sed tantum ab-
 est, ut hanc nostram faciamus sententiam, ut Scripturæ po-
 tius auctoritati, & canæ antiquitati tutius nos inherere posse,
 credamus. Veteres certe Romani usque adeo fuere religio-
 si, ut cuiquam temere osculum dare, nefas existimarent, ne
 sponso quidem, nisi semel tantum liceret, confirmandorum
 sponsaliorum causa, teste HOFMANNO in *Lexico universali T.*
III. p. 489. Et, si Sacrum evolvamur Codicem, dilucida, o-
 mnique exceptione majora asserti nostri deprehendemus ve-
 stigia, osculum summæ, ac divinæ venerationis notam fuisse,
 conf. 1 Reg. XIX, 18. Hof. XIII, 2. Sane, quando Samuel Saulem
 osculari, 1 Sam. X, 1, legitur, hoc ipso non familiare quid indicat,
 sed Dominum eum nunc suum esse testificatur. Geminum huic
 in Novo Foedere reperimus exemplum in proditore Juda, qui
 osculo

osculo Christum, licet proditorie, excipiebat, Luc. XXII, 47. Sicut enim proditores quam optime signis externis aliorum captare benevolentiam norunt, ita & Judas omnes eo dirigebat cogitationes, ut eadem ratione Servatori optimo imponere ipsi liceret: Hinc commodam se nactum fuisse occasionem, sibi persuadebat, si osculo, tanquam consueto reverentiae, honoris, & adorationis signo, suam Christo comprobare obedientiam annitteretur, vid. GUSSETIUS in comment. lingua Ebrae, p. 542.

§. XIV.

Uterius nostram confirmat sententiam locus Ps. II, 12. *Locus Ps.* quo in loco haec verba בְּרִיבְרִיבֵי leguntur. Nostri jam non *II, 12, ex-* fert ratio instituti, ut diversas circa vocem בְּרִי interpretatio-
nes hic tangamus, cum eo saltem sine hic locus a nobis addu-
catur, ut nostram de osculo sententiam, antea a nobis addu-
ctam, stabiliamus. Literam prescit AQUILA, dum Hebraum
verbum בְּרִיב simpliciter per καταφιλῶντες vertit; sed ad sen-
sum magis, quam vocem respexit SYMMACHUS, dum hanc
vocem iterum elegantissime per προσκυνῶντες exprescit. Nimi-
rum adorationem h. l. intelligendam esse, in propatulo est;
de Filio enim Dei sermo est, quem cultu adorationis exoscula-
ri, ne ira ejus exardescat, decet. Ita ergo Psalmographus, ido-
lolararum corrigens vanitatem, sacrum hoc subjectionis, re-
ligiosique cultus symbolum, non alii, quam vero DEO, Messiae,
deferendum esse, indicare voluit, notante HOFMANNO in
Lexico Universali; T. III p. 490. Respicit huc HIERONYMUS,
cujus verba apud OUZELIUM in notis ad Minutii Felicis *Oslapi-*
um, p. 13. addere in praesenti liceat: Pro eo, inquit, quod juxta
Symmachum, Theodonionem, vertimus: Adorantes, Aquila interpreta-
tus est καταφιλῶντες i. e. desculantes: Qui enim adorant, solent de-
sculari manum suam, quod Job fecisse se negat.

§. XV.

Curiose hac occasione a nonnullis de origine verbi La-

C 2

origo ver-
bi Latini
adorare in
tini,
vestigatur.

tini, adorare, disquiri solet. Non est hujus loci, varias variorum recensere opiniones, quas suo loco relinquimus, de eadem tantum sententia solliciti, numme ab admotione manus, ori facta, suam hoc verbum originem trahere queat. HERALDUS in *notis ad Minutii Felicis Octavianum*. p. 13. falli eos, qui huic subscribunt sententiæ, existimat. WOWERUS contra in *notis ad Minutii Felicis Octavianum*, p. 12. una cum JURIEU dans *histoire Critique des dogmes, & des cultes*, p. 546. & HOFMANNO in *Lexico Universali*, T. III. p. 490. adorandi verbum hinc derivant. His & nos nostrum adjicere calculum, nulli dubitamus. Vix namque commodiorem, aptioremque verbi hujus derivationem reperire licebit, siquidem hæc etymologia, & derivandi ratio ipsam verbi naturam, & obviam semper significationem apprime insinuat: Adorare enim nihil aliud est, quam ad os referre, i. e. osculari. Quicquid autem hujus rei sit, nostra parum interest, nec morose repugnabimus, sive quis hanc, sive aliam derivandi rationem probabilior esse existimet, probe scientes, nil certi, atque apodictici in hisce asseri posse, sed omnia in majore, quam quis in medium proferre poterit, probabilitate unice inniti.

ERRATA

- p. 6. lin. 1. pro $\chi\epsilon\iota\sigma$ $\mu\alpha$ leg. $\chi\epsilon\iota\sigma$ $\mu\alpha$.
 p. 9. lin. 14. pro elucio dato leg. elucidato.
 p. 12. lin. 17. pro facta leg. tacta.
 p. 13. lin. 2. pro $\tau\upsilon\eta\nu$ leg. $\tau\eta\nu$.
 Cetera B. L. ipse corriget.

COROLLARIA PHILOLOGICA.

I.

Nomen *Mosis* a radice Hebræa מֹשֶׁה originem suam traxisse, ex Exod. II, 10. abunde liquet, neque obstat, si quis cum PFEIFFERO nomen hoc a Matre, siue cum aliis a filia Pharaonis inditum ipsi esse existimet.

II.

Non ergo assurgimus illis, qui nomen hoc ab Ægyptiacis vocibus *Mo, aqua, & Yses, servatus* derivare non dubitant.

III.

Neque contemnendam illorum conjecturam existimamus, qui Mosē in participio præsentis מֹשֶׁה vocatum esse asserunt, quia non solum extractus fuit ex aquis, sed & ipsemet deinceps vocatus, qui populum Israelis ex servitute Ægyptiaca extraheret. Conf. GLASSIUS in *Philologia Sacra*, p. 1295.

IV.

Neque temere admittendam censemus GR O-

TII conjecturam, nomina peregrina, adeoque & Mosis nomen, Ægyptiaca voce prolatum, Hebraico sermone à Mose esse expressa, Ebræorum gratia, in eundem significatum, quem in primæva lingua obtinuerant.

V.

In Libro Jobi non veram narrari historiam, sed plurima, ut in comœdiis mos est, ficta & veræ historiæ asluta esse, minime largimur.

VI.

Lutheri ergo sententiam nostram facimus, qui librum Jobi veram esse historiam, atque in rei veritate, & ipso facto hæc ita contigisse asserit.

VII.

Næque nobis adversatur, quod Lutherus librum Jobi, velut fabulæ argumentum, ad proponendum exemplum patientiæ, appellasse perhibetur. Posito enim, hæc ita se habere, elegantia HIERONYMI verba totam decident

dent controversiam: *Veteres interdum nomine fabularum non res fictas, sed veras narrationes appellant, quomodo Luca ult. dicitur: Et factum est, dum fabularentur. Minutius Felix initio dialogi, quem Octavium inscripsit, fabulam vocat veram quandam narrationem nescio cujus navigationis, Cont. GERHARDUS in exegesi, Loco de Scriptura Sacra, §. 133. p. m. 31.*

IIIX.

Nulla est contradictio locorum Gen. XLVII, 31. & Hebr. XI, 21. quando in priori Jacobus se inclinasse dicitur in lecto; in posteriori vero verus sceptrum, seu baculum Josephi. Diversæ enim sæpe circumstantiæ in diversis Scripturæ locis revelantur, adeoque & h. l. in Genesi revelatur circumstantia loci; ast in epistola ad Hebræos circumstantia termini ad quem.

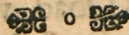
IX.

ⲙⲓⲥⲟⲩⲉⲓ seu salvatores Obad. vers. ult. optime iudicio nostro per Apostolos & Ministros Ecclesiasticos explicantur. Licet enim *Κυριανῶς*, & primario unicus tantum sit Salvator, Christus;

stus; recte tamen idem nomen *ἀρχανκῆς*, & *διακονικῆς* de Apostolis pronunciatur, urpote qui & ipsi sunt administri salutis per Evangelium, I. Tim. IV, 16, Jac. V, 20, Jud. v. 23, I. Cor. IX, 22.

X.

Aves ex terra, non ex aqua productas esse, verbis omni exceptione majoribus, ex Gen. II, 19. demonstratur, quo in loco, cum stylus historicus, & simplex obtineat, nulla admittenda ellipsis mihi videtur. Nec ullum conspicitur patrocinium in loco, Gen. I, 20. Coniunguntur enim ibidem pisces, & aves per *Vau*, non ob identitatem principii materialis, sed ob eundem, seu communem diem productionis, ut cum PFEIFFERO loquar *in dubiis vexatis*, p. 12. Ut taceam, per accentum *Atnach* manifestam styli diversitatem innui, & *ay* non esse objectum verbi præcedentis, sed subiectum prædicati sequentis.

99 A 6989

ULB Halle

3

002 824 795

5b,

Rebro ✓

בנה
DISSERTATIO PHILOLOGICA
DE

ושיקה ד לפה
h. e.

OSCULO MANUS ORI
DATO,

Occasione Jobi XXXI, 27.

QVAM
IN ALMA PHILYREA
SENSU INCLYTI SAPIENTUM
ORDINIS

PUBLICÆ ERUDITORUM DISQVISIONI SUBJICIENT

PRÆSES
M. GERHARDUS HERMANNUS
MENCKE,

OLDENBURGENSIS,

ET
RESPONDENS
JOHANNES HENRICUS Herbst/

Ottervvifchenf. Mifn.
ad d. XIX. Sept. A. R. S. MDCCXI.

L I P S I Æ ,
L I T E R I S B R A N D E N B U R G E R I A N I S .

